ދިވެހިބަހަކީ ދިވެހި ގައުމިއްޔަތުގެ އާރާއި ބާރެވެ .
4 އޮކްޓޯބަރ 2023
އަޝްރަފް ޢަލީ
”އަހަރެން ހަމަ ކޮސްވެއްޖެ. ދިވެހިބަހުން ރީތިކޮށް ޖުމުލައެއް އެކުލަވައިލަން ދަރިވަރުންނަކަށް ނޭނގޭ. އަމުދުން ދިވެހި ލަފުޒުތައް
ބޭނުންކުރަން ނޭނގޭ! ދިވެހިބަހުން ވާހަކަދައްކަން ލަދުގަނޭ! ދައްކަން ނުވެސް އެނގެނީ. މައިންބަފައިން ވެސް ހަމަ އެހެން .
އެހެންނު ވާނީ. އިނގިރޭސިބަހުން ތައުލީމުދީ މީހުން އެއަށް ހޭނެމުން އަންނަތާ ކިހައި ދުވަހެއް“!
”ގޮބޮޅިއެއް މިރިއެއް، ކުރުނބައެއް، ގަބުޅިއެއް ކާށްޓެއް ކުރޮޅިއެއް ނާށްޓެއް ވަކިކޮށް ބަޔާންކޮށްދޭކަށެއް ނޭނގޭ! ފަޅެއް، ވިލެއް،
ހަލެއް، ފަރެއް، ކަނޑެއް، މާކަނޑެއް، ކަނޑުއޮޅިއެއް، ނެރެއް، މާނެރެއް، ނޭނގޭ!. ދިވެހި މާހައުލެއް ނޭނގޭ . ހަގީގަތުގައި
“
ދިވެހިބަހުން އަދުގެ ދަރީންނަށް އާޖުފާޖު ނޭނގޭ ބުނުން ވެސް ދޮގަކަށް ނުވާނެ.
އުމުރުން ދޮށީ ދެ މީހަކު ދައްކަމުން ދިޔަ ވާހަކަތައް އަޑު އެހީ ކަންބޮޑުވެ ހުރެއެވެ. ނަމަވެސް އެ މީހުންގެ ވާހަކަތަކުގައި ހަގީގަތެއް
ވެއެވެ. އެކަމަކު އެއީ ކޮން ބައެއްގެ އިހުމާލުން ދަރިވަރުންނަށް ކުރާ އަސަރެއް ހެއްޔެވެ؟ ކަމުގައި ޒިންމާ ވާން ޖެހެނީ ދަރިވަރުން
؟ ؟ ބި ؟
ހެއްޔެވެ އެ ކުދިން މީހުންނަށް ހަދާ މީހުން ހެއްޔެވެ ތައުލީމާއި ތަރު އްޔަތުގެ ނިޒާމުތައް ހެއްޔެވެ

އާދޭހެވެ! ދިވެހިބަހުން ދަރިވަރުން ވާހަކަ ނުދައްކާ ވާހަކައާއި ދިވެހިބަހާ އިނގިރޭސިބަސް މަސްހުނިކޮށްގެން ވާހަކަދައްކާ ވާހަކައަކީ
އައު ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އެ ވާހަކަ މިހާރު ވަނީ ތޯތާއާއި މައިނާގެ ވާހަކައަށް ވެ ބާވެ މުސްކުޅި ވެސް ވެފައެވެ. ހިތާމައަކީ
ދިވެހިބަހަށް ދިމާވެފައިވާ ހާލަތު ކަނޑައެޅިގެން އެނގޭ އިރު ވެސް، ހަރުދަނާ ގޮތެއްގައި އެ މައްސަލަތައް ހައްލުކުރަން އެކަށީގެންވާ
މަސައްކަތް ނުކުރެވޭ ކަމެވެ. ދިވެހިބަހުން ކުޑަކުދިން ވާހަކަ ނުދައްކާ ކަން ފާހަގަކުރައްވައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސުލްޖުމުހޫރިއްޔާ ވެސް، މިއަދުގެ ތައުލީމީ ވަޒީރު ވެސް ވަނީ ހިތާމަފާޅުކުރައްވައި ވާހަކަފުޅު ދައްކަވައިފައެވެ. އެ ކަމުގެ
ކަންބޮޑުވުންތައް އޮތް މިންވަރުގެ މައްޗަށް ޚިޔާލުފުޅު ވެސް ދެއްވައިފައެވެ.
ފެށުމުގައި އެވާ ވާހަކަކޮޅަކީ އާންމު ދެ ދިވެއްސަކު ދެއްކި ވާހަކައެއްގެ ތަންކޮޅެކެވެ. ވީމާ، އެންމެ އާދައިގެ އާންމު މީހުންނަށް
ވެސް އަދި ދައުލަތުގެ އެންމެ މަތީވެރިންނަށް ވެސް ޖުމުލަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް، ދިވެހިބަހަށް ދިމާވެފައިވާ
މައްސަލަ ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ އެނގެއެވެ. ދެރައީ ރައީސުލްޖުމުހޫރިއްޔާ ވެސް، ތަޢުލީމާ ބެހޭ ވަޒީރު ވެސް އެހެން ވިދާޅުވެ
ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކުރެއްވައިފައި ދޫކޮށްލެއްވި ކަމެވެ. އަޅުގަނޑު ހިތުން އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވެ އަޑުފުޅު އުފުއްލަވާން ވާނީ ކަމުގެ
ޙައްލުތަކެވެ. ދިވެހިބަހަކީ ގައުމީ ފަޚުރާއި ޝަރަފެއްގެ ގޮތުގައި ދެމެހެއްޓޭނީ ދިވެހި ދައުލަތުން އެ މައްޗަށް ދެއްވާ
އަހަންމިއްޔަތަކުންނެވެ. ދެއްވާ އިސްކަމަކުންނެވެ. ބަހައްޓަވާ އޯގާވެރިކަމަކުންނެވެ. އެކަމަކު، އެހެންވެސް ނުވެ ފަހުން އިވުނީ
މުޅީން އެހެން ވާހަކައެކެވެ.
ޝައްކެއް ނެތެވެ! ބަހަކީ ގައުމިއްޔަތެއްގެ އެންމެ ވަރުގަދަ އަސާސެވެ. ގައުމިއްޔަތެއް ބިނާ ކުޅައުމުގެ އެންމެ މަތީ ބަހާއެވެ. ދިވެހި
ގައުމިއްޔަތުގެ ވެސް ނާރެހަކީ ދިވެހިބަހެވެ. ދިވެހިބަހާ ނުލައެއް ދިވެހި ގައުމިއްޔަތެއް ބިނާއެއް ނުވާނެއެވެ. ބަހާ ނުލައި ގައުމީ
އެއްބައިވަންތަކަން ގާއިމު ކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރުން މަރުފަލިޖެހުން ފަދައެވެ. ދިވެހިބަހަށް ދެވޭ އިސްކަމަކީ ދިވެހިވަންތަކަމަށް
ދެވޭ އިސްކަމެކެވެ. ދިވެހިބަހަކީ ދިވެހީންގެ ދޮށިކަން އަންގައިދޭ އެންމެ ވަރުގަދަ ރަމްޒެވެ. އެކަމުގެ ދަލީލު ވެސްމެއެވެ.
ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދަތުރުކުރެއްވި ބޭރުގެ ސައްޔާހުންނާއި ދިވެހިބަސް ދިރާސާ ކުރައްވާ ބޭފުޅުން ތާރީފުގެ ބަސްތައް ދިވެހިބަހާ މެދު
ފާޅުކުރައްވައެވެ.
ދިވެހިބަހަކީ 2500 އަހަރަށް ވުރެ ދިގު ތާރީޚެއް ލިބިފައިވާ ގަދީމީ ބަހެކެވެ. ދިވެހީންނަކީ ތަހުޒީބު ޙަޟާރަތެއްގެ އަހުލުވެރި
ބައެއްކަން ކަނޑައަޅައިދޭ އެއް ފާހަގައަކީ ވެސް ދިވެހިބަހެވެ. އެހެނީ މީލާދީން 9ވަނަ ޤަރުނުން ފެށިގެން ދިވެހީން އަމިއްލަ އަކުރު
ބޭނުން ކުރަން ފަށައިފިއެވެ. އެވޭލާއަކުރާއި ދިވެހިސްއަކުރާއި ތާނައަކުރަކީ ދިވެހި ކާބަފައިން ބިނާކުޅަ ގައުމީ ތަރިކައެވެ. މިފަދަ
އަސާސްތައް އެއްލައިލައިފައި ކާބަފައިން ގެންނެވި ގައުމީ ތަރިކަ ސުންނާފަތިކޮށްލައިފައި އަޅުގަނޑުމެން ހޯދޭތޯ މި އުޅެނީ ކޮން

މޮޅެއްތޯއެވެ! އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހީންގެ ބަހަކީ ދިވެހިބަސް ކަމަށް ވީ ހިނދު ދިވެހިބަސް ދޫކޮށް ބޭރުބަހަކުން ވާހަކަދައްކައި އެއިން
އެންމެހައި މުއާމަލާތުތައް ކުރަން ޖެހުމަކީ ކޮންފަދަ ބޮޑު ގޯހެއްތޯއެވެ!
اله ތަޢާލާ ވަނީ ކޮންމެ ބަޔަކަށް ވެސް އެ ބަޔަކު މޮށޭނޭ ބަހެއް ދެއްވައިފައެވެ. މިކަން ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ މޫރިތި އާޔަތްތަކުން
ސާފުސާފުކޮށް ދޭހަވެއެވެ. ވީ ހިނދު ދިވެހިބަހާ ނުލައި ، ދިވެހިބަހަށް އިސްކަން ނުދީ ބޭރު ބަހަކަށް އިސްކަންދީ އެ ބަހުން
ތައުލީމުދީ، އެބަހުން ދަރިން ތަރުބިއްޔަތު ކުރުމުން ކުރާނީ ހަރުދަނާ ކޮން ފައިދާއެއް ހެއްޔެވެ! ދަރިން ދިވެހިބަހުން ވާހަކަ ނުދައްކަނީ
މިހެން ވީމައެވެ. އެ ކުދިން ދިވެހިބަސް ދެކެ ލަދުގަނެ ފޫހިވަނީ އެ ކުދިންނަށް ދެވޭ ތައުލީމުގެ ތެރެއިން އެއީ ފޫހި އެއްޗެއްކަން
ހާމަޔަށް ދައްކާތީއެވެ.
ދިވެހިބަސް ދެމެހެއްޓޭނީ ދިވެހިބަހަށް އަޅައިލައިގެންނެވެ. މިއަދު ދިވެހިބަސް ކުރިއަރުވައި ދެމެހެއްޓުމުގެ ބާރު އަންނާން ޖެހެނީ
މަތިން ތިރިޔަށެވެ. އާންމު ބެލެނިވެރީން ނުވަތަ މައިންބަފައިން ކުރާ ކަމަކުން ބަދަލު ގެނެވޭ ވަރަށް ވުރެ ބަހުގެ ހާލަތު މިއަދު
މިވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ގޯސްވެފައެވެ. ދެން ގެންނާން ޖެހޭނީ ނިޒާމީ ބަދަލުތަކެވެ.
ދިވެހިބަހުން ދިވެހި ކުދިން ވާހަކަ ދައްކާނީ އެ ކުދިންނަށް ޅަފަތުގައި ދެވޭ ތަޢުލީމު ދިވެހިބަހުން ދީގެންނެވެ. މި ދައްކަނީ ބޭރުބަހެއް
ކިޔަވައި ނުދޭ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ . މިވާހަކަ ތަކުރާރުކޮށް އެތައް ބަޔަކު އެބަ ދައްކައެވެ. މާދަރީބަހުގެ ދުވަހުގެ މުނާސާބަތުގައި
ޔުނެސްކޯއިން ކޮންމެ އަހަރަކު ދެއްވާ ޚިޠާބުގައި ވެސް މިކަމަށް އިލްތިމާސް ވެސް އެބަ ކުރައްވައެވެ. އަޑު ނީވެނީ ކަމެއް ނުވަތަ
“
”ކޮ
އަޑު އަހަން ބޭނުން ނުވަނީ ކަމެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނުވިސްނުނެވެ. ގައިމުވެސް ންމެވެސް ބޯހަރު ޒާތު ބަޔެއްގެ އިހުމާލުން
މިއިން އެއްކަމެއް ވެސް އަދާ ހަމައަށް ވެސް މި ވަނީ ނުވެފައެވެ . ދިވެހިބަހުން ތައުލީމު ދިނުމަކީ އެ ކުދިންނަށް އިރުޝާދުދޭ
މައިގަނޑު ބަހަކަށް ދިވެހިބަސް ހެދުމެވެ. އެކިއެކި މާއްދާތައް ދިވެހިބަހުން ކިޔަވައިދިނުމެވެ. ދިވެހިބަހުން ގުނަން ދަސްކޮށް
ދިނުމެވެ. ދިވެހިބަހުން ކުލަ ކިޔަން، ދުވަސް ކިޔަން، މަސް ކިޔަން، އަހަރު ބުނަން ދަސްކޮށް ދިނުމެވެ. ދިވެހި މާހައުލުގެ ކަންކަމާ
ގުޅޭ ނަންނަން ދިވެހިބަހުން ދަސްކޮށްދީ އެއަށް ހޭނުމެވެ. މިއީ ޕްރީ ސްކޫލުން ފެށިގެން ފަށާ ތަޢުލީމުގެ ފުރަތަމަ މަރުހަލާއާ
ހަމައަށް ގެންނާން މާ ލަސްވެސް ވެއްޖެ ކަމެކެވެ. މި ކަން އަވަހަށް ކުރަންވީއެވެ. ދިވެހިބަހުން ކުދިން ވާހަކަދައްކާނީ އެކުދިންގެ
ޅަފަތުގެ ބިންގާތައް ދިވެހިބަހުން އަޅައިދީގެންނެވެ. އެކުދިން ތަރުބިއްޔަތު ކުރާ ބަހަކަށް ދިވެހިބަސް ހަދައިގެންނެވެ.
ސާނަވީ މަރުޙަލާގައްޔާއި މަތީ ސާނަވީ މަރުހަލާގައި ދިވެހިބަސް މަޖުބޫރު މާއްދާއެއްގެ ގޮތުގައި ބޭއްވުމުގެ އިތުރަށް، ދިވެހި ތާރީޚު
ނުވަތަ އިޖުތިމާޢީ ޢިލްމާއި ވެށި ތަޢުލީމު ދިވެހިބަހުން ދޭންވީއެވެ. ދިވެހި ސަގާފަތާއި އާދަކާދަތަކާއި ދިވެހީންގެ ތަރައްގީއާއި
ތަހުޒީބުގެ ހަމަތައް ކަނޑައަޅާ ކަންކަން ހިމެނޭހެން ”ދިވެހިއްޔަތު “ގެ ނަމުގައި ވަކި މާއްދާއެއް ވެސް މަތީ ސާނަވީގައްޔާއި ތިނެވީ

ތައުލީމުގެ މަރުޙަލާގައި ކިޔަވައިދޭންވީއެވެ. އަދަބިއްޔާތު މިހާރު އޮންނަނީ އިޚުތިޔާރުކޮށްފައިއެވެ. އެކަން އެހެން ނުބާއްވައި
އަދަބިއްޔާތު ވެސް މަޖުބޫރު ކުރުވަން ވީއެވެ. މި ހުންނަނީ ދިވެހި ގައުމިއްޔަތަށް ޓަކައި ކުރާން ޖެހޭ ކަންކަމެވެ. މިއީ އެންމެ
ފަރުދެއްގެ ނުވަތަ ދެތިންހަތަރު މީހެއްގެ ވިސްނުމުން ނިންމައި ގޮތް ކަނޑައަޅާން ޖެހޭ ކަހަލަ ކަންކަމެއް ނޫނެވެ. އަޅުގަނޑު ދެކޭ
ގޮތުގައި، މިއަދު ދިވެހިބަހަށް ދިމާވެފައިވާ މައްސަލަތަކުގެ އަސްލާއި ސިއްރަކީ ދިވެހިބަހާ މެދު ތައުލީމުގެ ތެރެއިން މާ ކުރީއްސުރެ
ވެވެމުން ދާ އިހުމާލެވެ.
ދިވެހިބަހުގެ ގައުމީ ސިޔާސަތެއްގެ މަސައްކަތް 2019ވަނަ އަހަރާއި 2021ވަނަ އަހަރާ ދެމެދު ވަނީ ކުރެވިފައެވެ. މި ސިޔާސަތު
ތަންފީޒު ކުރުމުގެ ކަންކަން ދިވެހި ދައުލަތުން އަވަސްކޮށްދެއްވުން އެއީ ދިވެހިބަހުގެ އަދުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކޮށް ހަރުދާނާ ގޮތެއްގައި
ދިވެހިބަހާއި ދިވެހި އަދަބިއްޔާތު ދެމެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ކުރެއްވޭނޭ އެންމެ ވަރުގަދަ މަސައްކަތްޕުޅެވެ. ދިވެހިބަހުގެ އެކެޑަމީގެ
މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ފުރިހަމައަށް އަދާ ކުރެވޭނޭ ފަންނީ އިދާރީ މާލީ އެހީތެރިކަން އިއްޔެއަށް ވުރެ ބޮޑަށް މިއަދު ބޭނުންވާނެއެވެ .
މުޅި ރާއްޖެއަށް ދިވެހިބަހުގެ ގައުމީ ޚިދުމަތްތައް ފަތުރައި ބަހަށް ހޭލުންތެރިކުރުވާން ކުރަން ޖެހޭ މަސައްކަތަކީ ކުޑަ މަސައްކަތެއް
ނޫނެވެ.
ދިވެހި ގައުމިއްޔަތު ހަލާކުވެ ވީރާނާވާ ވީރާނާވުންތައް ހުއްޓުވާން ގައުމީ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގާން ޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ.
“
ދިވެހި ގައުމިއްޔަތުގެ މައިގަނޑު އަސާސަކީ ދިވެހިބަހެވެ. ދިވެހިބަސް ”މަރާމާތުކުރާން ދިވެހިބަހުގެ އާބާތުރަ ފިލުވާން ދިވެހިބަހަށް
” “
ގެންނާން ޖެހޭ ޒަމާނީ ބަދަލުތައް ގެންނާން އަދު މާލީ ގޮތުން ވަރަށް ގިނަ އެހީތެރިކަމާއި މަދަދު ބޭނުންވާނެއެވެ . ރަށްރަށުގައި
”ބަ
ބަނދަރުހަދައި ވައިބަނދަރު ހެދުން މުހިންމުވާ ފަދައިން ދިވެހި ގައުމިއްޔަތުގެ ދުވެއްޔާއި ތަރައްގީއަށް ޓަކައި ލާން ޖެހޭ ހަވީ
“ “
ތޮށިގަނޑު ލާށާއި ބަހަވީ ”ވައިބަނދަރުތައް ހަދާން އަދު މި ވަނީ އިންތިހާއަށް ޖެހިފައެވެ.
ވީމާ، ދިވެހިބަހަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ގައުމިއްޔަތުގެ މައިގަނޑު އަސާސޭ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަޚުރާއި ޝަރަފޭ ކިޔަކިޔާ ނުތިބެ
އެ ޝަރަފާއި އެ ފަޚުރު އަންނާން އޮތް ޖީލުތަކަށް އޭގެ ހެޔޮ ގޮތުގައި ވާސިލްކޮށްދޭން އާރުލާ މަސައްކަތްތަކެއް އާރުލާނޭ ގޮތުން
ބާރުވެރި އެންމެހައި ފަރާތްތަކުން ކުރާން ވީ ނޫންތޯއެވެ! ދިވެހި ގައުމިއްޔަތެއް ބިނާ ކުރެވޭނީ އޭރުންނެވެ. ދިވެހިވަންތަ ގައުމެއް
“
ބިނާ ކުރެވޭނީ އޭރުންނެވެ. މަރުޙޫމް ސައިކުރާ އިބްރާހިމް ނަޢީމު ވިދާޅުވި އަޑު އަޅުގަނޑު އެހީމެވެ. ދިވެހިބަހާ ނުލައި
ދިވެހިވަންތަ ދިވެހިއުޅުމެއް ބިނާއެއް ނުވާނެ“(1995). ތެދެކެވެ. ދިވެހި ގައުމު ދެކެ ހަގީގީ ލޯބިވާ ކޮންމެ ދަރިއަކު، ކޮންމެ
ވެރިޔަކު ދިވެހިބަސް ނަގަހައްޓާން ދަމަހައްޓާން ނިހާއީ މަސައްކަތްކުރާން ޖެހޭނެއެވެ. ދިވެހިވަންތަކަން ދެމެހެއްޓޭނީ އޭރުންނެވެ .
ދިވެހި ގައުމިއްޔަތު ބިނާވާނީ އޭރުންނެވެ.

މި މަގުތަކުން ކަންކަން ހިނގާ ނަމަ، މިއަދުގެ ޒުވާނުން، މާދަމާގެ ކާފައިންނާއި މާމައިން ގޯޅިގޯޅި ކަންމަތިތަކުގައްޔާއި
”އަ
ހޮޅުއަށިތަކުގައްޔާއި ބޮޑުކޮޓަރިތަކުގައި ތިބެ ބުނާނީ ހަރެމެންގެ އަދުގެ ކިޔަވާ ކުދިން ދިވެހިބަހުން ރީތިކޮށް ވާހަކަ ދައްކާތީ ހާދަ
.“
އުފާވެޔޭ. އަނެއްކާ އިނގިރޭސި ބަހަށް ވެސް އެހައިމެ މޮޅު ހަގީގީ ތައުލީމު ދިނުމަކަށް ވާނީ އޭރުންނެވެ. ހަގީގީ ދިވެހި ދަރީން
ބިނާ ކުޅަ ކަމަށް ވާނީ އޭރުންނެވެ. ދިވެހިބަހާއި ދިވެހި ގައުމަށް އައު އަސްރަކަށް އެދެމެވެ. ފާގަތިކަމާއި ބާއްޖަވެރިކަމަށް އެދެމެވެ.